

Explaining Social Factors Influencing the Sense of Political Efficacy Based on the Campbell and Bandura Model (Case Study: Adult Citizens of Tehran)

Marjan. Zahedi Tabarestan¹, Alireza. Mohseni Tabrizi^{2*}, Ebrahim. Mottaghi³

¹ PhD Student of Sociology, Specializing in Political Sociology, Faculty of Literature and Humanities, Islamic Azad University, Science and Research Branch, Tehran, Iran

² Professor of Sociology, Faculty of Social Sciences, University of Tehran, Tehran, Iran

³ Professor, Department of Political Science, Faculty of Law and Political Science, University of Tehran, Tehran, Iran

* Corresponding author email address: mohsenit@ut.ac.ir

Article Info

Article type:

Original Research

How to cite this article:

Zahedi Tabarestan, M., Mohseni Tabrizi, A., & Mottaghi, E. (2024). Explaining Social Factors Influencing the Sense of Political Efficacy Based on the Campbell and Bandura Model (Case Study: Adult Citizens of Tehran). *Journal of Social-Political Studies of Iran's Culture and History*, 3(2), 74-93.

© 2024 the authors. Published by Iran-Mehr: The Institute for Social Study and Research. This is an open access article under the terms of the Creative Commons Attribution-NonCommercial 4.0 International (CC BY-NC 4.0) License.

ABSTRACT

This article addresses the explanation of social factors influencing the sense of political efficacy. The study utilizes Campbell and Bandura's models, focusing on variables such as social trust, political anomie, political powerlessness, political socialization, and contextual variables such as education, social class, and economic status as influencing factors on the sense of political efficacy. The statistical population under study comprises adult citizens of Tehran. Cochran's method was used to determine the sample size, resulting in 504 individuals being selected as the statistical sample. A multi-stage cluster sampling method was employed to select the sample. The primary data collection tool was a researcher-made questionnaire, with validity confirmed by experts and reliability determined through Cronbach's alpha test ($\alpha = 0.846$). Data were analyzed using structural equation modeling and the partial least squares approach with SPSS 27 and Smart PLS 3 software. The findings from this study indicate that all studied variables had a significant relationship with the political efficacy of adult citizens of Tehran. Furthermore, the results of the standard coefficients showed that variables such as political anomie, political powerlessness, and contextual variables negatively affect political efficacy, whereas social trust and political socialization positively influence political efficacy.

Keywords: Political anomie, Sense of efficacy, Sense of political powerlessness, Adult citizens of Tehran, Political participation.

EXTENDED ABSTRACT

Introduction

Political efficacy, defined as the individual's belief in their ability to influence political processes, is a cornerstone of democratic societies (Campbell et al., 1954). This study investigates the social factors influencing the sense of political efficacy among adult citizens of Tehran, utilizing the Campbell and Bandura models. This research focuses on variables such as social trust, political anomie, political powerlessness, political socialization, and contextual variables like education, social class, and economic status as key determinants of political efficacy.

Methodology

The statistical population for this study comprised adult citizens of Tehran. Using Cochran's sampling method, 504 individuals were selected as the sample size. A multi-stage cluster sampling method was employed to ensure a representative sample. Data were collected using a researcher-made questionnaire, validated by experts and reliability confirmed through Cronbach's alpha test ($\alpha = 0.846$). The data analysis was conducted using structural equation modeling and the partial least squares approach with SPSS 27 and Smart PLS 3 software.

Findings

The study's findings indicate significant relationships between all studied variables and the political efficacy of Tehran's adult citizens. Specifically, political anomie, political powerlessness, and contextual variables negatively impact political efficacy, while social trust and political socialization have a positive influence.

Discussion and Conclusion

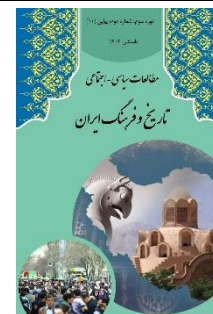
Political anomie, characterized by a lack of normative integration within society, significantly reduces political efficacy. This is because political anomie fosters feelings of alienation and disenchantment with political processes (Zulfiqari, 2022a). Similarly, political powerlessness, which reflects individuals' perceptions of their inability to influence political outcomes, also negatively impacts political efficacy. This aligns with previous studies that associate political powerlessness with decreased political engagement and participation (Ardèvol-Abreu et al., 2020).

Social trust, on the other hand, enhances political efficacy by fostering a belief in the reliability and effectiveness of political institutions. Political socialization, the process by which individuals acquire political attitudes and behaviors, also positively affects political efficacy. This is because individuals who are well-socialized politically are more likely to feel competent in their political engagements (Mohammadifar & Nasr Esfahani, 2020; Shawazi et al., 2021).

The findings suggest that enhancing social trust and political socialization can significantly boost political efficacy among citizens. This has important implications for policymakers and educators, who should focus on building trust in political institutions and fostering robust political socialization processes. Reducing political anomie and feelings of political powerlessness through inclusive and transparent governance can also enhance political efficacy.

This study underscores the importance of social factors in shaping political efficacy. The negative impacts of political anomie and powerlessness, and the positive effects of social trust and political

socialization, highlight the need for comprehensive strategies to foster a politically efficacious citizenry. These findings contribute to the broader understanding of political efficacy and offer actionable insights for enhancing democratic participation in Tehran and similar contexts.

تبیین عوامل اجتماعی مؤثر بر احساس اثربخشی سیاسی بر اساس مدل کمپبل و بندورا (مورد مطالعه: شهروندان بالغ تهرانی)

مرجان زاهدی طبرستان^۱، علیرضا محسنی تبریزی^۲، ابراهیم متقی^۳

۱. دانشجوی دکتری جامعه‌شناسی گرایش جامعه‌شناسی سیاسی، دانشکده ادبیات و علوم انسانی، دانشگاه آزاد اسلامی، واحد علوم و تحقیقات، تهران، ایران

۲. استاد جامعه‌شناسی، دانشکده علوم اجتماعی، دانشگاه تهران، تهران، ایران

۳. استاد، گروه علوم سیاسی، دانشکده حقوق و علوم سیاسی، دانشگاه تهران، تهران، ایران

* ایمیل نویسنده مسئول: mohsenit@ut.ac.ir

اطلاعات مقاله

چکیده

نوع مقاله

پژوهشی اصیل

نحوه استناد به این مقاله:

زاهدی طبرستان، مرجان، محسنی تبریزی، علیرضا، و متقی، ابراهیم. (۱۴۰۳). تبیین عوامل اجتماعی مؤثر بر احساس اثربخشی سیاسی بر اساس مدل کمپبل و بندورا (مورد مطالعه: شهروندان بالغ تهرانی). *مطالعات سیاسی-اجتماعی تاریخ و فرهنگ ایران*، ۳(۲)، ۷۴-۹۳.

© ۱۴۰۳ تمامی حقوق انتشار این مقاله متعلق به نویسنده است. انتشار این مقاله به صورت دسترسی آزاد مطابق با گواهی (CC BY-NC 4.0) صورت گرفته است.

مقاله حاضر به تبیین عوامل اجتماعی مؤثر بر احساس اثربخشی سیاسی پرداخته است. برای انجام این مطالعه از مدل‌های کمپبل و بندورا استفاده گردیده و بر متغیرهای اعتماد اجتماعی، آنومی سیاسی، بی‌قدرتی سیاسی، جامعه‌پذیری سیاسی و متغیرهای زمینه‌ای نظیر تحصیلات، طبقه اجتماعی، وضعیت اقتصادی تحت عنوان عوامل اثرگذار بر احساس اثربخشی سیاسی تکیه شده است. جامعه آماری مورد مطالعه را شهروندان بالغ تهرانی تشکیل می‌دهد. برای تعیین حجم نمونه از روش کوکران استفاده شده است و در نهایت، ۵۰۴ نفر بعنوان نمونه آماری انتخاب شدند. به منظور انتخاب نمونه آماری از روش نمونه‌گیری خوشه‌ای چندمرحله‌ای استفاده گردیده است. ابزار اصلی جمع‌آوری داده‌ها پرسشنامه محقق‌ساخته بود که روایی آن با تایید اساتید و پایایی نیز از طریق آزمون کرونباخ ($\alpha = 0.846$) تعیین گردیده است. برای تحلیل داده‌ها از روش مدل‌سازی معادلات ساختاری و رویکرد حداقل مربعات جزئی با نرم‌افزارهای SPSS 27 و Smart PLS 3 استفاده شده است. یافته‌های به دست آمده از این مطالعه نشان داد که تمامی متغیرهای مورد مطالعه ارتباط معناداری با اثربخشی سیاسی شهروندان بالغ تهرانی داشتند. از سوی دیگر، نتایج ضرایب استاندارد نشان داد که متغیرهای آنومی سیاسی، بی‌قدرتی سیاسی و متغیرهای زمینه‌ای به صورت منفی و متغیرهای اعتماد اجتماعی و جامعه‌پذیری سیاسی به صورت مثبت بر اثربخشی سیاسی تاثیر می‌گذارند.

کلیدواژگان: آنومی سیاسی، احساس اثربخشی، احساس بی‌قدرتی سیاسی، شهروندان بالغ تهرانی، مشارکت سیاسی.

یکی از ارکان و عناصر اصلی هر نظام دموکراتیک احساس اثربخشی سیاسی افراد جامعه آن‌ها در امور مختلف سیاسی-اجتماعی است و قوام دموکراسی هر جامعه‌ای به مشارکت افراد آن بستگی دارد، زیرا انسجام جامعه مدنی به وابستگی اعضا و اشتراک فعالانه آن‌ها در رشد جامعه وابسته است. اثربخشی مردم در تصمیم‌گیری‌ها، در سطوح و نیز در عرصه‌های گوناگون، به آن‌ها این آگاهی را می‌دهد که توانایی‌هایشان را به مؤثرترین شکل به کار ببندند. علاوه بر این، بخش مهمی از ارزش احساس کارایی و اثربخشی در فرد فعال در این است که به آدمیانی که نیکی و بدی در وجودشان کاملاً به هم آمیخته، امکان می‌دهد تا در کمال صفا و صمیمیت با یکدیگر زندگی کنند (Lasswell, 2017).

اگر در یک جامعه، نسبت به وجود عینی مسائل اجتماعی، حساسیت وجود نداشته باشد، آن پدیده‌ها به عنوان مسئله اجتماعی تلقی نمی‌شود؛ زیرا وقتی حساسیت وجود نداشته باشد جامعه به دنبال درمان آن نخواهد بود. احساس اثربخشی سیاسی نوعی احساس ذهنی (شناختی) و عینی (کنشی) فرد در باب توانایی‌های خود نسبت به نهادها و ساختارهای اجتماعی است؛ به گونه‌ای که فرد، خود را از نهادها منفک نمی‌بیند و خود را بی‌تاثیر در اصلاح نهادها و ساختارهای اجتماعی نمی‌داند. به عبارت دیگر، زمانی که فرد احساس تعلق گروهی دارد و نفع جمعی را به نفع فردی ترجیح می‌دهد، خود را عضوی از جمع می‌داند، نفع جمع نفع وی را شامل می‌شود و احساس تعلق به گروه و احساس اثربخشی نسبت به آن دارد (Bandura, 2014). عدم احساس اثربخشی، از شکل حداقلی تا حداکثری در جامعه، موجب شکل نگرفتن تعهد اجتماعی می‌شود و متعاقب آن، تداوم و تعمیق مسائل اجتماعی را به دنبال خواهد داشت. عدم وجود احساس اثربخشی سیاسی دارای نشانه‌هایی مانند دل‌سردی، کناره‌گیری مدنی، تفکیک افراطی منافع شخصی از خواسته‌های عمومی و نهایتاً بی‌اعتنایی نسبت به رخدادهای اجتماعی، سیاسی و فرهنگی است. از سوی دیگر، احساس اثربخشی سیاسی تابع ادراکات اعضای جامعه نسبت به متغیرها و عوامل تاثیرگذار سیاسی اجتماعی اقتصادی و روانی است (Bokharazadeh, 2017).

تجارب بسیاری از کشورهای در حال توسعه نشان داده است که کمک‌های محلی زمانی واقعیت یافته‌اند که مردم عملاً تعهد و التزامی را به برنامه‌ای با امری نشان داده و در وضع و خلق و اجرا آن خود را کاملاً سهیم و شریک دانسته‌اند. در بسیاری از کشورها، برنامه‌ریزی شرکت فعال افراد در تصمیم‌گیری‌های سیاسی به‌عنوان اساسی‌ترین حق دموکراتیک برای مردم در نظر گرفته شده است که از طریق آن عامه مردم یک جامعه می‌توانند به توسعه فردی و اجتماعی دست یازند (Mustanir et al., 2018). همانطوری که میردال (۱۹۶۵) اشاره می‌کند: «احساس اثربخشی سیاسی عمومی مبین تحول بزرگی در طریق فکر کردن، احساس کردن و عمل کردن انبوه کثیری از مردم یک محله با جامعه است» (Myrdal, 1965). در واقع، امروزه این باور نضج گرفته است که مردم حق دارند در تعیین نوع و شکل توسعه و پیشرفتی که می‌باید در جامعه آنان پدید آید نقش و دخالت داشته باشند.

با وجود اینکه اثربخشی سیاسی غالباً به عنوان شرط ضروری برای فعالیت در بسیاری از اشکال مشارکت سیاسی، در مقایسه با رای دادن، مورد بحث قرار گرفته است، به‌طور مستقل و به عنوان یک پیامد سیاسی کمتر مورد مطالعه قرار گرفته است. قبل از پرداختن به عوامل اجتماعی مؤثر بر احساس اثربخشی سیاسی، تمرکز ویژه بر روی مفهوم دقیق اثربخشی سیاسی بسیار حائز اهمیت است. بررسی‌ها نشان می‌دهد که اثربخشی سیاسی نه تنها پیش‌زمینه بسیاری از رفتارهای سیاسی در افراد است، بلکه با مطالعه اثربخشی سیاسی می‌توان بینش بهتری در مورد چرایی و چگونگی اهمیت عوامل اجتماعی-اقتصادی، مانند درآمد و تحصیلات، برای مشارکت سیاسی حاصل نمود (Shore, 2020). مارکس و نگوین (۲۰۱۶) استدلال می‌کنند که تمرکز بر اثربخشی سیاسی ممکن است روشی بهتر و کارآمدتر برای اطلاع از شرایطی باشد که وضعیت اجتماعی-اقتصادی فرد به مشارکت سیاسی شکل می‌دهد. به عبارت دیگر، در حالی که رابطه بین آموزش و مشارکت در انتخابات به

خوبی اثبات شده است، بزرگنمایی بر اثربخشی سیاسی مسلماً تصویر بهتری از زنجیره علی مرتبط با منابع و مشارکت سیاسی ارائه می‌دهد (Marx & Nguyen, 2016). هرچند نمی‌توان به قطعیت گفت که افراد دارای احساس اثربخشی سیاسی به‌طور خودکار در فعالیتهای سیاسی نظیر انتخابات شرکت می‌کنند، به نظر می‌رسد که فقدان اثربخشی سیاسی به ویژه برای مشارکت فعال دموکراتیک مضر باشد.

اثربخشی سیاسی اثرات زیادی برای فرهنگ سیاسی دارد. فقدان اثربخشی سیاسی به‌طور مشخصی عدم مشارکت مدنی افراد را تعریف می‌کند. تصور بر این است که جوامعی با سطوح بالای اثربخشی سیاسی، از پتانسیل خوبی برای حمایت شهروندان در فعالیتهای سیاسی برخوردار هستند (Loveless, 2013). بدین ترتیب، اثربخشی سیاسی به عنوان جزئی از حمایت سیاسی، ممکن است نشان دهنده یک سیستم دموکراتیک سالم و قوی باشد (Sullivan & Riedel, 2001). از سوی دیگر، کاهش اثربخشی سیاسی می‌تواند به این نگرانی بیانجامد که سیستم فاقد مشروعیت کافی است. بدین ترتیب، با توجه به اهمیت اثربخشی سیاسی برای هر دو شکل مشارکت سیاسی و سلامت دموکراسی‌ها، از این مفهوم به عنوان شاخص مهم کیفیت زندگی یاد می‌شود (Scotto & Xena, 2015).

تحقیق در مورد اثربخشی سیاسی به طور عمده بر روش‌هایی متمرکز شده که ویژگی‌های فردی هر دو بُعد داخلی و خارجی را شکل می‌دهند. اطلاعات کمی در مورد اثر زمینه اجتماعی-سیاسی افراد در توسعه یا کاهش اثربخشی سیاسی وجود دارد. یکی از راهکارهای ادراک نسبت به این موضوع مطالعات بازخورد خطمشی است که می‌تواند به این پرسش پاسخ دهد که «آیا تجربیات و تعاملات مردم با برنامه‌های دولتی پیش‌بینی‌کننده‌های سنتی مشارکت مانند آموزش، زمان و پول را تحت‌الشعاع قرار می‌دهد» (واتسون^۱، ۲۰۱۵، ۶۴۷). رویکرد بازخورد خطمشی^۲ بیان می‌کند که سیاست‌های عمومی و شهروندان در یک رابطه پویا قرار دارند، به طوری که نه تنها آراء شهروندان بر انتخاب شدن افراد و اینکه کدام سیاست متعاقباً اجرا می‌شود تأثیر می‌گذارد، بلکه خود سیاست‌ها می‌توانند ترجیحات سیاسی شهروندان، نحوه تفکر آن‌ها در مورد دولت و دموکراسی و حتی احتمال حضور سیاسی آن‌ها در آینده را شکل دهند. در حالی که ادبیات بازخورد خطمشی به سرعت در طول سال‌های گذشته گسترش یافته است، این ایده که خطمشی عمومی می‌تواند نقش مهمی در شکل‌دهی الگوهای تعامل سیاسی ایفا کند، به هیچ وجه ایده جدیدی نیست (Campbell, 2012; Larsen, 2019; Ziller, 2019).

برای درک این موضوع که خطمشی‌ها چگونه می‌توانند بر نگرش‌های سیاسی ذهنی مردم تأثیر بگذارند، بهتر است نگاهی به طراحی و اجرای سیاست‌های اجتماعی شود، چرا که این حوزه سیاستی به دلیل ارتباط خاص برنامه‌های رفاه اجتماعی با زندگی روزمره و معیشت مردم، اثرات بازخورد را ایجاد می‌کنند (Campbell, 2012). پیرسون (۱۹۹۳) اثرات منابع و اثرات تفسیری را به عنوان کانال‌های اصلی که از طریق آن بازخوردهای سیاست رخ می‌دهد، شناسایی نمود. سیاست‌های اجتماعی می‌توانند منابع مورد نیاز برای مشارکت سیاسی را ایجاد یا بازسازی کنند (Pierson, 1993). البته بسته به اندازه یا سطح مزایای اجتماعی، مشارکت سیاسی ممکن است به دلیل افزایش ظرفیت دریافت‌کننده برای مشارکت (از نظر زمان و پول) تقویت شود (Campbell, 2012). بهره‌مندی از یک برنامه اجتماعی می‌تواند ارزش‌های شخصی ایجاد کند که باعث ایجاد علاقه در برخی موضوعات یا به طور کلی سیاست می‌شود. برای مثال، خطمشی که برنامه‌اش را بر اساس منابع افراد جامعه هدف‌گذاری می‌کند، باعث می‌شود که افراد آن سیاست را دنبال کرده و تعامل بهتری با آن داشته باشند، چرا که احساس می‌کنند خطمشی برگزیده شده برای رفاه آن‌ها انتخاب شده است. بنابراین، دنبال کردن و توجه به سیاست‌های چنین خطمشی‌هایی می‌تواند اثربخشی سیاسی داخلی را ارتقا دهد (Larsen, 2019; Ziller, 2019).

¹ Watson

² Policy Feedback Approach

با توجه به اهمیت احساس اثربخشی سیاسی در مشارکت و حضور افراد در فعالیتهای سیاسی نظیر انتخابات و همچنین، مشاهده کاهش حضور مردم در دوره‌های اخیر انتخابات ریاست جمهوری و مجلس شورای اسلامی، به نظر می‌رسد که ادراک نسبت به میزان و چگونگی اثربخشی عوامل اجتماعی می‌تواند در تغییر خطمشی‌ها و برنامه‌ریزی‌های خرد و کلان کشور اثربخش باشد. لذا، در مطالعه حاضر تلاش شده است که با تکیه بر مدل‌های نظری کمپبل و بندورا، به بررسی عوامل اجتماعی مؤثر بر احساس اثربخشی سیاسی بپردازد. بدون تردید، تبیین جایگاه نظریه‌های مشارکت یک مهر تایید بر نقش این نظریه‌ها به عنوان یک سازوکار علت و معلولی برای شرکت در تصمیم‌گیری‌های جامعه است. همچنین، بررسی تأثیر متغیرهای اجتماعی بر احساس اثربخشی سیاسی شهروندان به عنوان یک الزام برای وقوع مشارکت در کنار نظریه‌های مشارکت می‌تواند اهمیت این پژوهش را دوچندان نماید.

مبانی نظری و پیشینه تحقیق

اثربخشی سیاسی برای اولین بار توسط کمپبل و همکاران در سال ۱۹۵۴ به عنوان «احساس اینکه کنش سیاسی فردی تأثیری بر روند سیاسی دارد، یا می‌تواند داشته باشد، یعنی ارزش انجام وظایف مدنی را دارد» تعریف شد (Campbell et al., 1954). از آن زمان، این مفهوم دائماً توجه دانشمندان را به خود جلب نموده است. اگرچه بحث‌های زیادی در مورد چگونگی طبقه‌بندی اثربخشی سیاسی انجام گرفته است (Caprara et al., 2009; Morrell, 2003)، عموماً اجماع نظری مفهومی و تجربی وجود دارد که اثربخشی سیاسی را می‌توان در دو بُعد متمایز مفهوم‌سازی کرد (Schneider et al., 2014; Vecchione et al., 2014).

در یک دسته‌بندی کلی، اثربخشی سیاسی را می‌توان به دو بُعد داخلی و خارجی تقسیم نمود. در حالی که این دو بُعد کاملاً نامرتبب نیستند، دو هدف متفاوت از تحلیل را نشان می‌دهند؛ بدین مفهوم که با اثربخشی درونی بر ادراک مردم از خودشان و اثربخشی بیرونی بر ادراک مردم از دولت‌هایشان نشأت می‌گیرد (Westholm & Niemi, 1986). اثربخشی سیاسی درونی^۱ به «ادراک یک فرد از خود مبنی بر اینکه قادر به درک سیاست بوده و به اندازه کافی شایستگی برای شرکت در یک فعالیت سیاسی مانند رأی دادن داشته» اشاره دارد (Miller et al., 1989). از سوی دیگر، اثربخشی سیاسی بیرونی^۲ به برداشت مردم مبنی بر پاسخگویی نهادها و سیاستمداران به ترجیحات و مشارکت شهروندان اشاره دارد (Vecchione et al., 2014).

اثربخشی سیاسی ریشه در مفاهیم روانشناختی خودکارآمدی و منبع کنترل دارد. بندورا بُعد درونی اثربخشی سیاسی را به مفهوم کلی‌تر خودکارآمدی مرتبط دانسته و اظهار داشت: «قضاوت افراد در مورد توانایی‌های خود برای سازماندهی و اجرای مجموعه‌ای از اقدامات نیازمند دستیابی به انواع مشخصی از عملکردها دارد» که تأثیر زیادی بر انتخاب‌های فردی، تلاش‌ها، پشتکار و احساسات مرتبط با وظایف فردی و اجتماعی می‌گذارند (Bandura, 1986). مفهوم خودکارآمدی عنصر مهمی از نظریه شناختی-اجتماعی بندورا (۱۹۹۳) در مورد فرآیند یادگیری بود که در آن هر یادگیرنده، چگونگی یادگیری خود را تعیین و جهت‌دهی می‌کند. با تکیه بر نظریه‌های کمپبل و بندورا، می‌توان به چندین عامل کلیدی به عنوان عوامل اجتماعی مؤثر بر اثربخشی سیاسی دست یافت که شامل اعتماد اجتماعی، آنومی سیاسی، بی‌قدرتی سیاسی، جامعه‌پذیری سیاسی و متغیرهای زمینه‌ای هستند که در مطالعه حاضر به آن‌ها پرداخته شده است.

اعتماد اجتماعی عبارت است از درجه‌ای از باور شهروندان پیرامون توانایی و موفقیت حاکمان سیاسی در برآورده ساختن انتظارات آن‌ها (Hetherington, 1998). متغیر اعتماد اجتماعی در سه سطح اعتماد بین شخصی، تعمیم یافته و نهادی بروز پیدا می‌کند. اعتماد شخصی

¹ Internal Political Efficacy

² External Political Efficacy

خود را در روابط چهره به چهره نشان می‌دهد. اعتماد تعمیم یافته به عنوان داشتن حسن ظن به افراد جامعه، جدای از تعلق آن‌ها به گروه‌های قومی و قبیله‌ای تعریف می‌شود و اعتماد نهادی، نگرشی است نسبت به خود و دنیای پیرامون که رفتار و اعمال ما را متأثر می‌کند و موجب تقویت این فکر می‌شود که افراد و امور جهان قابل اعتمادند (Bandura, 2014). ذوالفقاری (۱۴۰۲) در یک مطالعه فراتحلیل نشان داد که اعتماد اجتماعی به عنوان یکی از عوامل اجتماعی مهم بر روی مشارکت سیاسی در انتخابات ملی تأثیرگذار است (Zulfiqari, 2022a).

آنومی^۱ به فقدان هنجار یا بی‌هنجاری اطلاق می‌شود. این مفهوم به معنی عدم وابستگی شخص و جامعه است که به چندپاره شدن جامعه می‌انجامد. این اصطلاح توسط جامعه‌شناس فرانسوی امیل دورکیم در کتاب تأثیرگذار وی خودکشی (۱۸۹۷) مشهور شد. در واقع، دورکیم این واژه را از جامعه‌شناس فرانسوی ژان-ماری گوئیو فرا گرفت و آن را به صورت «قانون بی‌قانونی» و «خواستن سیرناشدنی» تعریف کرد (Çam & Irmak, 2014). آنومی سیاسی به معنای بی‌ثباتی، بی‌تعادلی، بی‌هنجاری، بی‌قاعدگی، بی‌مقرراتی، ابهام سیاسی و آشفتگی در نظم سیاسی است. به همین دلیل، عدم تعادل نظام سیاسی، کاهش اقتدار نظام فرهنگی (نماد و منزلت جمعی)، کژکارکردی نظام، بی‌هویتی، بیگانگی، احساس انزجار و بحران عاطفی انسان‌های مدرن و نابودی سنت‌های اجتماعی را می‌توان از ریشه‌های آنومی سیاسی دانست (Zulfiqari, 2022b).

بی‌قدرتی سیاسی مبین نوعی احساس تنفر از خود می‌باشد که کنیستون آن را عکس‌العملی تعریف می‌کند که نسبت به تنفرهای جمعی، فشارهای اجتماعی و زبان‌های تاریخی ابراز می‌شود و به دنبال آن برخی از این افراد متمایل به طرد جامعه خود شده و مسیر مشخصی را برای خود تشکیل می‌دهند (Mohseni Tabrizi, 2002). در همین رابطه، استاوفر (۲۰۲۱) اظهار داشت که وقتی دست کم گرفتن شهروندان (بیش از حد برآوردها) تصحیح می‌شود، سطح اثربخشی آن‌ها افزایش (کاهش) می‌یابد و این رابطه را بیشتر روشن می‌کند (Stauffer, 2021). از سوی دیگر، آردول-آبریو و همکاران^۲ (۲۰۲۰) دریافتند افرادی که باورهای توطئه‌آمیز دارند، سیستم سیاسی را کمتر پاسخگوی شهروندان می‌دانند (بعد بیرونی اثربخشی سیاسی)، هرچند که این اثر در خصوص اثربخشی داخلی کمتر بود (Ardèvol-Abreu et al., 2020).

جامعه‌پذیری سیاسی کانالی است که از مجرای آن یک نسل دیدگاه‌ها، عقاید و معیارهای سیاسی خود را به نسل بعد از خود منتقل می‌کند. همچنین واژه انتقال فرهنگی در واقع همان فراگرد جامعه‌پذیری سیاسی است؛ فرایندی که هم از طریق برنامه‌های آموزش رسمی و هم از طریق آموزش غیررسمی وظیفه نگهداری، انتقال و تداوم نگرش‌ها و ارزش‌های سیاسی بین نسل‌ها را برعهده دارد (Jaribi et al., 2014). جامعه‌پذیری سیاسی یعنی انتقال فرهنگ سیاسی از نسلی به نسل دیگر و یا شکل‌گیری ایستارها و هنجارهای سیاسی فرد. بی‌تردید یکی از مهم‌ترین کارویژه‌های دولت‌های مدرن در درون یک کشور و یا محیط اجتماعی سیاسی، تلاش در جهت حفظ و سپس انتقال و گسترش ارزش‌های سیاسی و اجتماعی نظام سیاسی خویش به نسل‌های بعدی می‌باشد که در صورت بی‌توجهی به این مهم، تداوم کارکردی نظام سیاسی مذکور با مشکل مواجه می‌گردد (Khajesarvi, 2014).

از طرفی، عوامل زمینه‌ای یعنی همان پایگاه اجتماعی-اقتصادی (SES)^۳ وضعیت موجود واقعی فرد را می‌سند. برای این منظور، شناخت میزان تحصیلات، شغل، درآمد خانواده فرد و وضعیت مسکن فرد می‌تواند مورد بررسی قرار گیرد (Nabawi & Allameh, 2013). در بحث اثر عوامل زمینه‌ای، استوکمر (۲۰۱۲) نشان داد که علاقه‌ی سیاسی و درگیری در کنش‌های سیاسی در میان دانشجویان بالا بوده و برنامه‌ی درسی دانشجویان، سال تحصیلی، عملکرد آموزشی، پرداخت شهریه، مشارکت سیاسی والدین بر علایق سیاسی دانشجویان تأثیر به

¹ Anomie

² Ardèvol-Abreu et al.

³ Soçio-Economic Status... وضعیت اجتماعی-اقتصادی شامل تحصیلات، درآمد، شغل و...

سزایی دارد و به نوبه‌ی خود احتمال درگیری عملی را در سیاست افزایش می‌دهد (Stockemer, 2012). فرضیه‌های قبل طرح برای مطالعه حاضر به شرح زیر است:

در طی سال‌های اخیر، مطالعات زیادی پیرامون هر یک از متغیرهای فوق‌الذکر انجام گرفته است. برای مثال، در خصوص اثربخشی اعتماد اجتماعی بر روی اثربخشی سیاسی، ذوالفقاری (۱۴۰۰) در تحلیلی بر روی عوامل اجتماعی مؤثر بر اعتماد سیاسی، مشخص نمود که بین تعلق مذهبی، انسجام سیاسی-اجتماعی، هویت ملی، محرومیت نسبی، مصرف رسانه‌ای، عدالت اجتماعی و قانون‌گرایی با اعتماد سیاسی رابطه وجود دارد (Zulfiqari, 2020). بساک (۱۳۹۶) در مطالعه عوامل اجتماعی مؤثر بر مشارکت سیاسی جوانان، اظهار داشت که بین قشربندی اجتماعی، اعتماد اجتماعی (اعتماد به دولت، آگاهی سیاسی، تحصیلات، احساس شهروندی و استفاده از رسانه‌های گروهی) با میزان مشارکت سیاسی جوانان رابطه معنادار وجود دارد (Basak, 2016). از سوی دیگر، میتچ و همکاران (۲۰۲۱) اظهار داشتند که اعتماد اجتماعی عنصر مهمی در نگرش افراد نسبت به جامعه داشته و بر روی رفتارهای سیاسی افراد تاثیر می‌گذارد (Mitsch et al., 2021) و این موضوع در مطالعه ولفرت و کانست (۲۰۲۰) نیز تایید گردید (Woelfert & Kunst, 2020).

در زمینه موضوع آنومی سیاسی، محمدی و همکاران (۱۴۰۱) نشان دادند که میزان آگاهی اگر چه در حد متوسط است با توجه به وضعیت نسلی و جنسیت پاسخگویان داری تفاوت معنی‌داری است و میزان احساس آنومی سیاسی با عنایت به وضعیت نسلی و جنسیت و تفاوت بین آن‌ها معنی‌دار نیست (Mohammadi et al., 2021). مالکو و همکاران (۲۰۲۴) اظهار داشتند که گسترش بی‌نظمی در روند قانونگذاری و فعالیت‌های سیاسی باعث شکل‌گیری آنومی شده و می‌تواند تاثیرات مخربی بر روی اثربخشی سیاسی و اعتقاد به عدالت در جامعه داشته باشد (Malko et al., 2024). کوزمنکف و سونیا (۲۰۲۱) در تبیین جریان‌های سیاسی اظهار داشتند که وجود فساد، رباکاری، فرصت‌طلبی، کاهش حرفه‌ای‌گری و بهره‌وری و انتخاب منفی نخبگان سیاسی باعث شکل‌گیری آنومی سیاسی می‌شود که همین مسئله بر احساس اثربخشی سیاسی افراد تاثیر منفی می‌گذارد (Kuzmenkov & Soina, 2021).

در زمینه تاثیر احساس بی‌قدرتی سیاسی، باقری و همکاران (۱۳۹۹) به طراحی مدل ساختاری تأثیر احساس بی‌قدرتی بر مشارکت سیاسی زنان شهر اهواز پرداختند. نتایج مطالعه آن‌ها نشان داد که احساس بی‌قدرتی و سه بُعد اصلی آن یعنی اقتصادی و اجتماعی، سیاسی، فردی و روانشناختی، بر روی مشارکت سیاسی زنان تاثیر معناداری دارند (Bagheri et al., 2019). در مطالعه‌ای دیگر، فلاحی سرابی و پیوسته (۱۳۹۴) نشان دادند که بی‌قدرتی تاثیر قابل توجهی در کاهش مشارکت سیاسی و اجتماعی داشته است (Falahi Sarabi & Peyvasteh, 2014). فولک و همکاران (۲۰۲۰) اظهار داشتند که احساس بی‌قدرتی تجربه‌شده بر عدم مشارکت اجتماعی و سیاسی افراد تاثیر می‌گذارد. آن‌ها همچنین دریافتند که مهارت سیاسی نقش تعدیلگر در رابطه مذکور ایفا می‌کند (Foulk et al., 2020). مک‌دانال (۲۰۲۱) بیان کرد کسی که سطح اثربخشی سیاسی پایینی دارد، احساس بی‌قدرتی در قلمرو سیاسی پیدا می‌کند که این مسئله هم به دلیل عدم اعتماد به توانایی و ظرفیت خود برای بیان نظر و دیدگاه و هم به دلیل عدم اعتماد به ظرفیت یا تمایل سیاسی نهادهای و بازیگران اصلی صحنه سیاست برای شنیدن و توجه به صحبت‌های او است (McDonnell, 2021).

مطالعه عباسی شوازی و همکاران (۱۴۰۱) در مطالعه رابطه جامعه‌پذیری سیاسی، آگاهی سیاسی و اثربخشی سیاسی بر مشارکت سیاسی در میان دانشجویان دانشگاه شیراز نشان دادند که جامعه‌پذیری سیاسی بالاترین ارتباط معنادار با مشارکت سیاسی داشته است (Shawazi et al., 2021). محمدی‌فر و نصر اصفهانی (۱۴۰۰) در بررسی نقش جامعه‌پذیری سیاسی و کارگزاران آن در میزان وفاداری سیاسی شهروندان، بیان کردند که بین جامعه‌پذیری سیاسی با میزان وفاداری سیاسی شهروندان رابطه معنادار وجود دارد. نتایج آن‌ها همچنین مبین

آن بود که بین عوامل زمینه‌ای نظیر خانواده، نظام آموزشی، همسالان، رسانه‌های جمعی، احزاب سیاسی و دینداری با میزان وفاداری سیاسی شهروندان رابطه‌ی معناداری وجود دارد (Mohammadifar & Nasr Esfahani, 2020).

- ۱- احساس اعتماد اجتماعی رابطه معناداری با احساس اثربخشی شهروندان بالغ تهرانی دارد.
- ۲- احساس انومی سیاسی رابطه معناداری با احساس اثربخشی شهروندان بالغ تهرانی دارد.
- ۳- احساس بی‌قدرتی سیاسی رابطه معناداری با احساس اثربخشی شهروندان بالغ تهرانی دارد.
- ۴- جامعه‌پذیری سیاسی رابطه معناداری با احساس اثربخشی شهروندان بالغ تهرانی دارد.
- ۵- متغیرهای زمینه‌ای رابطه معناداری با احساس اثربخشی شهروندان بالغ تهرانی دارد.

روش پژوهش

از نظر زمانی، تحقیق حاضر را می‌توان در زمینه مطالعات کمی از نوع پیمایشی در نظر گرفت که برای به‌دست آوردن اطلاعاتی در مورد دیدگاه‌ها، باورها، رفتارها یا مشخصه‌های نمونه‌ای از اعضای جامعه، از نظرسنجی در یک مقطع زمانی خاص استفاده نموده است. روش تبیین توصیفی-همبستگی است که در آن با استفاده از روش مدل‌یابی معادلات ساختاری، رابطه بین متغیرهای ارائه شده در موضوع، مورد بررسی قرار گرفته است. جامعه آماری کلیه ساکنان ۱۸ سال به بالای ساکن در شهر تهران واجد شرکت در فعالیت‌ها و تصمیم‌گیری‌های سیاسی بودند. با توجه به جدیدترین آمار ارائه شده برای انتخابات مجلس شورای اسلامی ۱۴۰۲، در مجموع ۱۰ میلیون و ۳۰ هزار و ۱۹۴ نفر واجد شرایط رأی دادن در تهران بودند (ستاد اطلاع‌رسانی انتخابات وزارت کشور). لذا، برای اندازه‌گیری حجم نمونه از روش کوکران محدود استفاده گردید که در آن اعداد Z و E ثابت و به ترتیب برابر $1/96$ و $0/05$ بودند. همچنین، برای محاسبه مجذور انحراف معیار که با σ^2 نشان داده می‌شود، ۳۰ پرسشنامه اولیه در بین جامعه آماری مربوطه توزیع گردید و در نهایت، مقدار آن $0/56$ به‌دست آمد. در نهایت، اعداد مذکور در فرمول زیر قرار داده شده و حجم نمونه محاسبه گردید:

$$= \frac{10030194 \times 3.8416 \times 0.56^2}{0.0025(10030194-1) + 3.8416 \times 0.56^2} = 482n = \frac{N \times Z_{\alpha}^2 \times \sigma^2}{\varepsilon^2(N-1) + Z_{\alpha}^2 \times \sigma^2}$$

جهت جمع‌آوری اطلاعات مورد نیاز از فرم اطلاعاتی پرسشنامه هدایت شده^۱ استفاده شده است. پرسشنامه هدایت شده تنظیمی متشکل از سوال‌هایی در مورد ویژگی فردی و جمعیتی پاسخگویان، شاخص یا مقیاس‌هایی جهت سنجش متغیرهای اصلی تحقیق (متغیرهای مستقل و وابسته) و گویه‌ها (آیتم‌های) مربوط به مقیاس‌های مورد نظر بود. برای ارائه تعریف عملیاتی متغیر اثربخشی سیاسی از پرسشنامه محقق ساخته استفاده شد که برای طراحی آن، از دو بُعد درونی و بیرونی این مفهوم استفاده گردید و برای هر کدام ۴ سوال در نظر گرفته شد. جهت ارائه تعریف عملیاتی برای متغیر اعتماد اجتماعی از مطالعات تجربی قادرزاده (۱۳۹۳) و شریف‌زاده و همکاران (۱۳۹۴) استفاده شد که بر اساس آن، ۳ گویه برای این متغیر طراحی گردید. برای تعریف عملیاتی متغیر انومی سیاسی از پرسشنامه محقق ساخته با ۶ گویه استفاده شد. به منظور ارائه تعریف عملیاتی متغیر بی‌قدرتی سیاسی ابعاد در نظر گرفته شده توسط سیمن یعنی احساس انزوای اجتماعی، احساس بی‌هنجاری و احساس تنفر از خویشان مد نظر قرار گرفتند و در نهایت ۴ گویه از دل این ابعاد استخراج گردید. در نهایت، برای ارائه تعریف

¹ Directive-Questionnaire

عملیاتی متغیرهای جامعه‌پذیری سیاسی و متغیرهای زمینه‌ای به ترتیب از پرسشنامه‌های محقق ساخته و مطالعه عبدالحسین نبوی (۱۳۸۸) استفاده گردید که به ترتیب ۱۰ و ۵ گویه برای آن‌ها در نظر گرفته شد.

بدین ترتیب، طراحی سوالات مرتبط با تمامی متغیرهای اصلی درون مدل به صورت محقق ساخته بود که با توجه به مبانی نظری و شاخص‌های تعیین شده برای هر یک از متغیرها، تعدادی گویه برای آن در نظر گرفته شد. جهت سنجش اعتبار (روایی) ابزار مذکور از نظر اساتید راهنما استفاده شد. همچنین پایایی پرسشنامه با استفاده از آزمون کرونباخ محاسبه گردید. همانطور که در **جدول ۱** نشان داده شده است، با توجه به بالاتر بودن مقدار ضریب آلفا از ۰/۷، پایایی سوالات نیز مورد تایید قرار گرفت.

جدول ۱

توضیحات مربوط به گویه‌های پرسشنامه هدایت شده

نام متغیر	منبع	تعداد گویه	آلفای کرونباخ
اثربخشی سیاسی	محقق ساخته	۸	۰/۷۶۰
اعتماد اجتماعی	محقق ساخته	۳	۰/۸۳۶
آنومی سیاسی	محقق ساخته	۶	۰/۸۲۲
بی‌قدرتی سیاسی	محقق ساخته	۴	۰/۹۲۱
جامعه‌پذیری سیاسی	محقق ساخته	۱۰	۰/۸۳۵
متغیرهای زمینه‌ای	محقق ساخته	۵	۰/۸۷۴

از سوی دیگر، برای انتخاب افراد از روش نمونه‌گیری خوشه‌ای چندمرحله‌ای استفاده شد. برای این منظور، ابتدا کلانشهر تهران به ۵ حوزه جغرافیایی (شمال، جنوب، شرق، غرب و مرکز) تقسیم گردید. سپس، از هر حوزه ۲ منطقه به صورت تصادفی (در مجموع ۱۰ منطقه) و از هر منطقه یک ناحیه و هر از ناحیه یک بلوک را به صورت تصادفی انتخاب شد تا در نهایت، پرسشنامه‌های استاندارد تایید شده در بین افراد ساکن در آن بلوک‌ها توزیع شود. لازم به ذکر است که معیار ورود به نظرسنجی تمایل فرد برای شرکت در مطالعه، داشتن سواد خواندن و نوشتن، ادراک نسبت به مسائل سیاسی و سن بلوغ برای شرکت در فعالیت‌های سیاسی (بالای ۱۸ سال) بوده است که بر همین اساس، داده‌های مربوطه جمع‌آوری گردید. البته با توجه به احتمال وجود پاسخ‌های اشتباه و ناقص در بین پاسخ‌ها، ۱۰ درصد بیشتر از مقدار مذکور در بین جامعه توزیع گردید و در نهایت، تعداد ۵۰۴ پاسخ صحیح توسط محقق دریافت گردید که برای تحلیل نهایی از آن‌ها استفاده شد.

در خصوص چگونگی تجزیه و تحلیل داده‌ها نیز پس از جمع‌آوری داده‌ها و کنار گذاشتن پاسخ‌های ناقص و اشتباه، جهت پردازش اطلاعات در بخش توصیفی از مجموعه آمار کاربردی علوم اجتماعی (SPSS) نسخه ۲۶ و در بخش استنباطی به منظور تحلیل فرضیات تحقیق از روش مدل‌سازی معادلات ساختاری با کمک نرم‌افزار Smart PLS 3 و تحلیل مسیر استفاده شد. بدین ترتیب که ابتدا داده‌های خام ثبت شده در نرم‌افزار SPSS ذخیره شد و سپس از طریق نرم‌افزار PLS طراحی دوباره مدل ساختاری و سپس تحلیل ارتباط بین متغیرها از طریق دو بخش پی‌ال‌اس الگوریتم و بوت‌استرپینگ تحلیل کلی بخش استنباطی انجام گرفت.

یافته‌ها

در بخش اول ارائه نتایج، به بررسی نتایج آمار توصیفی پرداخته شده است که شامل خصوصیات جمعیت‌شناختی و آمار متغیرهای اصلی است. تعداد ۵۰۴ نفر از شهروندان تهرانی که دارای معیارهای ورود به نظرسنجی بودند که در این مطالعه شرکت کردند. بخش اول

نظرسنجی، مشخصات جمعیت‌شناختی در خصوص ویژگی‌های افراد شرکت‌کننده بود (جنس، سن، وضعیت تاهل تحصیلات) که یافته‌های توصیفی حاصل از آن به صورت خلاصه در **جدول ۲** ارائه شده است.

جدول ۲

نتایج آمار توصیفی مشخصات جمعیت‌شناختی

ویژگی جمعیت‌شناختی	دسته‌بندی‌ها	فراوانی	درصد فراوانی
جنس	زن	۲۷۱	۵۳/۸
	مرد	۲۳۳	۴۶/۲
سن	۱۸ تا ۳۰ سال	۸۹	۱۷/۷
	۳۱ تا ۴۰ سال	۱۸۴	۳۶/۵
	۴۱ تا ۵۰ سال	۱۱۸	۲۳/۴
	۵۱ تا ۶۰ سال	۸۵	۱۶/۹
	بالاتر از ۶۰ سال	۲۸	۵/۶
	وضعیت تاهل	مجرد	۱۷۴
متاهل		۲۴۳	۴۸/۲
همسر جدا شده		۶۱	۱۲/۱
همسر فوت شده		۲۶	۵/۲
تحصیلات	زیر دیپلم	۶۸	۱۳/۵
	دیپلم	۹۶	۱۹/۰
	فوق دیپلم	۵۳	۱۰/۵
	کارشناسی	۱۷۰	۳۳/۷
دکتری	کارشناسی ارشد	۷۹	۱۵/۷
	دکتری	۳۸	۷/۵
جمع کل		۵۰۴	۱۰۰

همانطور که در **جدول ۲** نشان داده شد، توزیع مناسبی در انتخاب افراد شرکت‌کننده از حیث تنوع جنسی، سنی، تاهل و تحصیلی وجود دارد و تلاش شده است تا از تمامی طیف‌های تعداد مناسبی از افراد شرکت‌کننده حضور داشته باشند. از سوی دیگر، بررسی وضعیت هر یک از متغیرهای اصلی از نگاه افراد شرکت‌کننده نیز دیگر موضوع مورد بررسی در آمار توصیفی بوده است که نتیجه آن در جدول (۳) قابل مشاهده است. لازم به ذکر است که برای دسته‌بندی مذکور، ابتدا چند نقطه برش در خروجی‌های تعیین شده و سپس بر اساس نقطه برش، هر پاسخ‌دهنده در یک دسته بندی جای گرفت.

جدول ۳

نتایج آمار توصیفی وضعیت متغیرهای اصلی بر اساس پاسخ افراد شرکت‌کننده

نام متغیر	دسته‌بندی‌ها	فراوانی	درصد فراوانی
اثر بخشی سیاسی	بالا	۹۱	۱۸/۰۶
	متوسط	۲۵۸	۵۱/۱۹
	پایین	۱۵۵	۳۰/۷۵
اعتماد سیاسی	بالا	۱۸۶	۳۶/۹۰

۴۲/۴۶	۲۱۴	متوسط	
۲۰/۶۳	۱۰۴	پایین	
۱۶/۶۷	۸۴	بالا	آنومی سیاسی
۴۰/۸۷	۲۰۶	متوسط	
۴۲/۴۶	۲۱۴	پایین	
۳۹/۲۹	۱۹۸	بالا	بی قدرتی سیاسی
۳۱/۳۵	۱۵۸	متوسط	
۲۹/۳۷	۱۴۸	پایین	
۳۴/۹۲	۱۷۶	بالا	جامعه پذیری سیاسی
۳۵/۹۱	۱۸۱	متوسط	
۲۹/۱۷	۱۴۷	پایین	
۲۴/۰۱	۱۲۱	بالا	عوامل زمینه‌ای (SES)
۳۶/۳۱	۱۸۳	متوسط	
۳۹/۶۸	۲۰۰	پایین	

همانطور که در **جدول ۳** ملاحظه گردید، درصد کمی از افراد احساس اثربخشی سیاسی داشتند که دلیل آن را می‌توان بالا بودن احساس بی قدرتی سیاسی و پایین بودن وضعیت اجتماعی-اقتصادی دانست. البته در بحث اعتماد و جامعه‌پذیری وضعیت در حد مناسب بود و همین مسئله باعث کاهش سطح آنومی در جامعه شده است. به‌طور کلی می‌توان گفت که وضعیت موجود در خصوص عوامل تاثیرگذار بر احساس اثربخشی در سطح متوسطی قرار داشته و همین مسئله باعث شده است که سطح احساس اثربخشی نیز غالباً گرایش به متوسط داشته باشد.

پس از ارائه آمار توصیفی، نوبت به بررسی آزمون‌های برازش نیکویی و ساختاری از بخش آمار استنباطی رسید که به عنوان مراحل اولیه رویکرد حداقل مربعات جزئی باید مورد بررسی قرار گیرند. برازش نیکویی مدل تحقیق با سه معیار پایایی، روایی همگرا و روایی واگرا سنجیده می‌شوند که نتایج آزمون‌های پایایی شامل بار عاملی، آلفای کرونباخ و پایایی ترکیبی و همچنین آزمون روایی همگرا میانگین واریانس استخراج شده (AVE) در **جدول ۴** نشان داده شده است.

جدول ۴

نتایج آزمون‌های پایایی و روایی همگرا

نام متغیر	گویه‌ها	بار عاملی	آلفای کرونباخ	پایایی ترکیبی	میانگین واریانس استخراج شده (AVE)
اثربخشی سیاسی	Q۱	۰/۴۲۵	۰/۷۸۱	۰/۸۳۹	۰/۶۱۲
	Q۳	۰/۵۱۸			
	Q۴	۰/۶۴۶			
	Q۵	۰/۸۸۵			
	Q۶	۰/۷۵۸			
	Q۷	۰/۵۶۳			
	Q۸	۰/۷۹۲			
	Q۹	۰/۵۸۹			
اعتماد اجتماعی	Q۱۰	۰/۸۳۸	۰/۷۱۱	۰/۷۵۳	۰/۵۰۹
	Q۱۱	۰/۶۹۱			
	Q۱۲	۰/۶۷۷			
آنومی سیاسی		۰/۶۷۷	۰/۸۶۸	۰/۹۰۱	۰/۶۰۳

				۰/۷۹۰	Q۱۳	
				۰/۷۵۳	Q۱۴	
				۰/۸۲۷	Q۱۵	
				۰/۸۲۹	Q۱۶	
				۰/۷۷۲	Q۱۷	
	۰/۶۰۴	۰/۷۲۲	۰/۷۸۹	۰/۵۸۲	Q۱۸	بی قدرتی سیاسی
				۰/۶۴۷	Q۱۹	
				۰/۴۴۰	Q۲۰	
				۰/۸۱۶	Q۲۱	
	۰/۵۳۵	۰/۸۸۲	۰/۸۶۵	۰/۵۸۴	Q۲۲	جامعه پذیری سیاسی
				۰/۴۲۶	Q۲۳	
				۰/۶۳۴	Q۲۴	
				۰/۷۸۶	Q۲۵	
				۰/۷۱۸	Q۲۶	
				۰/۸۲۸	Q۲۷	
				۰/۷۰۲	Q۲۸	
				۰/۷۰۶	Q۲۹	
				۰/۵۵۶	Q۳۰	
				۰/۵۵۳	Q۳۱	
	۰/۵۷۳	۰/۸۶۰	۰/۷۶۷	۰/۶۷۴	Q۳۲	متغیرهای زمینه‌ای
				۰/۷۸۹	Q۳۳	
				۰/۸۷۲	Q۳۴	
				۰/۶۵۶	Q۳۵	
				۰/۹۲۲	Q۳۶	

همانطور که در **جدول ۴** ملاحظه گردید، گویه شماره دو از متغیر اثربخشی سیاسی به دلیل پایین بودن مقدار بار عاملی (۰/۳۶۰) از مدل حذف شد و بار دیگر مدل بدون این گویه اجرا گردید. به همین دلیل ردیف مربوط به گویه دوم در جدول فوق پاک شده است. همانطور که ملاحظه گردید، مقدار آلفای کرونباخ و پایایی ترکیبی همه متغیرها بالاتر از ۰/۷ بود و مورد تایید قرار گرفت. همچنین مقدار میانگین واریانس استخراج شده برای تمامی متغیرها بالاتر از ۰/۵ بود و تایید گردید. نهایتاً از نتیجه جذر مقادیر AVE متغیرها برای بررسی آزمون روایی واگرا در قالب ماتریس روابط زوجی استفاده گردید که نتیجه آن در **جدول ۵** قابل مشاهده است.

جدول ۵

نتایج آزمون روایی واگرا

متغیرهای زمینه‌ای	جامعه‌پذیری سیاسی	بی‌قدرتی سیاسی	اعتماد اجتماعی	اثربخشی سیاسی	آنومی سیاسی
					۰/۷۷۶
				۰/۷۸۲	۰/۶۲۲
			۰/۷۱۳	۰/۵۱۶	۰/۵۶۴
		۰/۷۷۷	۰/۴۸۰	۰/۵۶۴	۰/۶۴۶
	۰/۷۳۱	۰/۱۶۷	۰/۱۸۶	۰/۳۳۱	۰/۳۴۲
۰/۷۵۷	۰/۴۷۴	۰/۵۳۸	۰/۶۱۶	۰/۵۳۳	۰/۶۸۵

بر اساس نتایج جدول ۵، با توجه به اینکه جذر میانگین واریانس خروجی متغیرها با خود بیشتر از همبستگی بین متغیرهای اصلی پژوهش با یکدیگر بود، بنابراین می‌توان نتیجه گرفت که ابزار اندازه‌گیری از روایی واگرا یا افتراقی مناسبی برخوردار بوده است. در واقع، می‌توان گفت که متغیرهای مکنون در مدل، تعامل بیشتری با شاخص‌های خود دارند تا با سازه‌های دیگر و روایی واگرایی مدل اصلی در حد مناسبی قرار دارد. پس از بررسی برازش بخش ساختاری، نوبت به معیارهای ارزیابی برازش بخش ساختاری رسید که شامل معیارهای ضریب تعیین^۱، معیار GOF^2 و شاخص $SRMR^3$ بود و نتیجه تحلیل آن‌ها به‌طور خلاصه در جدول ۶ ارائه شده است.

جدول ۶

نتایج آزمون‌های بخش ساختاری مدل تحقیق

SRMR		GOF		ضریب تعیین	متغیر درون‌زا
مدل برآورد شده	مدل اشباع شده	$Gof = \sqrt{Com \times R_{inner}^2}$	ضریب تعیین تعدیل‌شده	ضریب تعیین	
۰/۰۵۴	۰/۰۴۱	۰/۶۹۶	۰/۸۰۲	۰/۸۰۴	اثربخشی سیاسی

بر اساس نتایج جدول ۶ می‌توان گفت که مقادیر ضریب تعیین محاسبه شده بالاتر از مقدار ملاک ۰/۶۷ بوده و بدین ترتیب می‌توان گفت که متغیرهای برون‌زا (مستقل) توانسته‌اند بخش زیادی از متغیر درون‌زا (وابسته) را پیش‌بینی نمایند. از طرفی، نتایج آزمون GOF نشان داد که مقدار به‌دست آمده بالاتر از مقدار ملاک یعنی ۰/۳۶ بود که نشان از قوی بودن برازش بخش ساختاری دارد. در نهایت، با توجه به اینکه مقدار شاخص ریشه میانگین مربعات باقیمانده استاندارد (SRMR) از ۰/۰۸ کوچکتر بود، می‌توان گفت که مدل تحقیق از برازش مطلوبی برخوردار است.

پس از اتمام بررسی برازش، نوبت به مهم‌ترین بخش از تحلیل‌های رویکرد حداقل مربعات جزئی یعنی بررسی ضرایب معناداری و مسیر روابط بین متغیرها رسید. برای تبیین نتیجه آزمون مدل تحقیق در حالت ضرایب معناداری، چنانچه ضریب بدست آمده بین رابطه دو متغیر خارج از بازه (۱/۹۶، -۱/۹۶) باشد، می‌توان گفت که رابطه بین آن‌ها در سطح اطمینان ۹۵ درصد معنادار بوده است و تایید می‌گردد، اما اگر ضریب حاصله داخل بازه مذکور باشد، رابطه تایید نمی‌شود. از طرفی، چنانچه نتیجه معناداری رابطه‌ای مورد تایید قرار گرفت، می‌توان با استفاده از مشاهده نتیجه ضریب مسیر (استاندارد) شدت و جهت مسیر آن رابطه را مشخص نمود، در غیر اینصورت نیازی به بررسی ضریب مسیر نیست. با تکیه بر این توضیحات، نتایج مربوط به بررسی مدل مفهومی در ادامه نشان داده شده است.

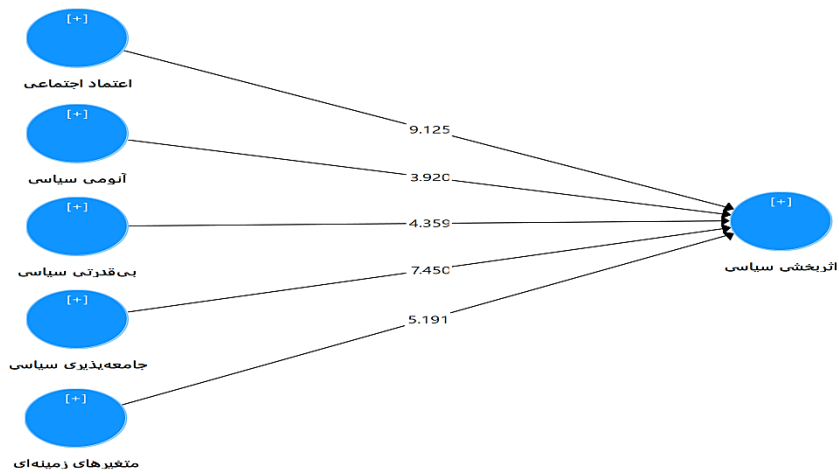
¹ R Squares

² Goodness of Fit

³ Standardized Root Mean Square Residual

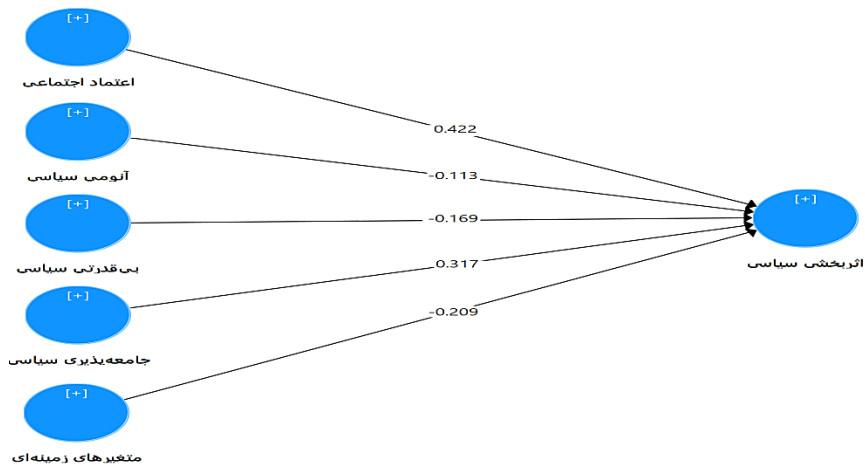
شکل ۱

نتایج بررسی مدل تحقیق در حالت ضرایب معناداری

شکل ۲

نتایج بررسی مدل تحقیق در حالت ضرایب استاندارد

بر اساس اعداد درج شده بر روی پیکان‌ها در شکل ۱ می‌توان گفت که روابط بین متغیرهای مستقل و وابسته همگی مورد تایید قرار گرفت، اما شدت و جهت روابط مذکور بر اساس آنچه در شکل ۲ و در قالب ضرایب مسیر ارائه گردید متفاوت بود. نتایج فرضیه‌های تحقیق در جدول ۷ ارائه شده است.

جدول ۷

نتایج آزمون فرضیه‌های تحقیق

فرضیه	ضریب مسیر استاندارد	آماره t	P (Sig)	نتیجه آزمون
اعتماد اجتماعی ← اثربخشی سیاسی	۰/۴۲۲	۹/۱۲۵	P<۰/۰۵	تایید
آنومی سیاسی ← اثربخشی سیاسی	-۰/۱۱۳	۳/۹۲۰	P<۰/۰۵	تایید
بی‌قدرتی سیاسی ← اثربخشی سیاسی	-۰/۱۶۹	۴/۳۵۹	P<۰/۰۵	تایید
جامعه‌پذیری سیاسی ← اثربخشی سیاسی	۰/۳۱۷	۷/۴۵۰	P<۰/۰۵	تایید
متغیرهای زمینه‌ای (SES) ← اثربخشی سیاسی	-۰/۲۰۹	۵/۱۹۱	P<۰/۰۵	تایید

نتیجه‌گیری

تحقیق حاضر با هدف تبیین عوامل اجتماعی مؤثر بر احساس اثربخشی سیاسی انجام گرفت. برای انجام این تحقیق، مدل‌های نظری کمپبل و بندورا مدنظر قرار گرفت و بر اساس آن، پنج متغیر شناسایی و اثر آن‌ها بر روی اثربخشی سیاسی مورد بررسی قرار گرفت. نتایج تحلیل داده‌ها نشان داد که اعتماد اجتماعی تأثیر مثبت و معناداری بر روی اثربخشی سیاسی دارد. نتایج این فرضیه همراستا با مطالعات پیشین (Basak, 2016; Mitsch et al., 2021; Sabunchi & Pejohan, 2015; Woelfert & Kunst, 2020; Zulfiqari, 2020) در توضیح این مسئله می‌توان گفت که اعتماد اجتماعی پیش شرط یک فرهنگ و نظام سیاسی پویا و دموکراتیک بوده و وجود جو اعتماد در جامعه، موجب تحکیم فرهنگ سیاسی دموکراتیک و افزایش اعتماد سیاسی می‌شود (Bandura, 2014). لذا، داشتن اعتماد به نهادهای جامعه باعث افزایش مشروعیت و مقبولیت نظام سیاسی و همچنین تقویت تعهد اجتماعی و پررنگ شدن هویت اجتماعی و ملی می‌شود.

یافته‌های مرتبط با اثر متغیر آنومی سیاسی نشان داد که این متغیر اثر منفی و معناداری بر روی اثربخشی سیاسی دارد. نتایج این فرضیه با مطالعات پیشین (Kuzmenkov & Soina, 2021; Malko et al., 2024; Mohammadi et al., 2021; Zulfiqari, 2022a) همراستا بوده است. در تبیین پدیده آنومی می‌توان گفت که با تشدید نابسامانی‌ها در عرصه سیاسی، افراد حالتی از عدم هنجاربندی یا بی‌ریشگی پیدا می‌کنند که این مسئله به دلیل عدم همخوانی انتظارات با واقعیت‌های جامعه پدید می‌آید. از سوی دیگر، آنومی یکی از کارکردهای منفی شبکه‌های اجتماعی است که در بین خانواده‌ها بر اثر برخوردها و تضادهای فرهنگی و اجتماعی و نبود وفاق هنجاری در درون و بیرون خانواده‌ها به وجود می‌آید. در نتیجه، تشدید آنومی سیاسی در نتیجه کارکردهای ضعیف سیاسی و فعالیت‌های منفی منعکس شده در درون جامعه باعث می‌شود که احساس اثربخشی سیاسی در افراد کاهش پیدا کند.

در بحث بی‌قدرتی سیاسی، نتایج حاصل از تحلیل مدل مفهومی نشان داد که این متغیر اثر منفی و معناداری بر روی احساس اثربخشی سیاسی دارد. یافته‌های به‌دست آمده مطابق با نتایج مطالعات پیشین (Ardévol-Abreu et al., 2020; Bagheri et al., 2019; Falahi Sarabi & Peyvaste, 2014; Foulk et al., 2020; McDonnell, 2021; Stauffer, 2021) در توضیح پدیده احساس بی‌قدرتی سیاسی می‌توان گفت در چنین شرایطی، افراد جامعه به این باور می‌رسند که جامعه به وسیله گروه کوچکی از افراد واجد ثروت و قدرت اداره می‌شود که تلاش می‌کنند به هر ترتیبی قدرت خود را حفظ کنند. زمانی که چنین احساسی در افراد جامعه به‌وجود می‌آید، غالباً کل جریان سیاست را نوعی توطئه مخفیانه در نظر می‌گیرند که هدف آن فقط بهره‌برداری از مردم و بازی با سرنوشت آن‌ها است و چنین احساسی باعث کاهش احساس اثربخشی در بین افراد جامعه می‌شود.

یافته‌های حاصل از تحلیل داده‌ها مشخص نمود که جامعه‌پذیری سیاسی تاثیر مثبت و معناداری بر احساس اثربخشی سیاسی در شهروندان تهرانی داشته است. این یافته‌ها با نتایج به‌دست آمده از مطالعات پیشین (Mohammadifar & Nasr Esfahani, 2020; Shawazi et al., 2021) همراستا بوده است. مطابق با نظریه اثربخشی سیاسی باندورا، زمانی که افراد احساس کنند که مشارکت سیاسی آن‌ها در روند جامعه تاثیرگذار است، فعالیت سیاسی خود را ارتقاء می‌دهند و این مسئله به نسل‌های بعد نیز انتقال می‌یابد و به دنبال آن، اکثر افراد جامعه احساس جامعه‌پذیری را تجربه می‌کنند. بدون شک، در چنین شرایطی، احساس اثربخشی سیاسی در شهروندان به وجود می‌آید و به تبع آن، سطح مشارکت سیاسی نیز بیشتر می‌گردد.

در نهایت، نتایج نشان داد که متغیرهای زمینه‌ای به شکلی منفی و معناداری بر روی احساس اثربخشی سیاسی تاثیرگذار هستند. نتایج این فرضیه مطابق با یافته‌های پیشین (Mohammadifar & Nasr Esfahani, 2020; Stockemer, 2012) بوده است. از سوی دیگر، وجود الگوهای نقش به ویژه از سوی خانواده و دست‌اندرکاران آموزشی می‌تواند به تقلید یا حتی پذیرش نگرش‌ها و رفتارها منجر شود. همانطور که محمدی‌فر و نصر اصفهانی (۱۴۰۰) اظهار داشتند، نظام آموزشی زیربنای نگرش‌های سیاسی، مشارکت سیاسی و حتی دانش سیاسی است (Mohammadifar & Nasr Esfahani, 2020). به هر ترتیب، رویدادهای سیاسی و اجتماعی نقش مهمی در تغییر، دگرگونی و یا حفظ احساس اثربخشی سیاسی در شهروندان دارند و چنانچه شرایط در هر یک از مسائل مذکور مطابق با انتظارات افراد جامعه پیش نرود، بدون شک تاثیر منفی بر روی این احساس می‌گذارد.

با توجه به نتایج تحلیل حاضر و از حیث بالا بودن ضریب مسیر نشان داده شده در مدل مفهومی، می‌توان گفت که یکی از مهم‌ترین ارکان تقویت احساس اثربخشی سیاسی، وجود اعتماد اجتماعی در بین شهروندان جامعه است. برای ارتقاء سطح اعتماد اجتماعی در افراد جامعه، پیشنهاد می‌شود که از دادن شعارهای غیرمعقول که امکان تحقق آن‌ها با توجه به شرایط جامعه میسر نیست، خودداری شود. از سوی دیگر، ارائه اطلاعات شفاف به مردم جامعه می‌تواند ضمن همراهی آن‌ها با حاکمیت، احساس اعتماد متقابل را در جامعه ایجاد کند. از طرفی، احساس جامعه‌پذیری سیاسی با همبستگی بین دولت و مردم ایجاد شده، پاسخگویی به خواسته‌ها و انتظارات برحق جامعه و همچنین با رعایت عدالت عمومی و احترام به حقوق شهروندان آن جامعه فارغ از جنس، سن، تحصیلات و سایر مشخصه‌های اجتماعی تقویت می‌گردد. اگر چنین مسائلی مورد توجه دولتمردان قرار نگیرد، می‌توان باعث شکل‌گیری پیامدهای منفی نظیر احساس انومی و بی‌قدرتی سیاسی در بین اقشار مختلف جامعه شود.

بدون شک، با شناختی که از میزان احساس اثربخشی سیاسی جامعه حاصل می‌آید، می‌توان به راهکارها و سیاست‌هایی که از آن طریق امکان افزایش احساس اثربخشی و شرکت در تصمیم‌گیری‌های سیاسی وجود دارد، دست یافت. به‌عنوان مثال، برخی از متخصصین و صاحب‌نظران توسعه پیشنهاد کرده‌اند که راه شرکت دادن مردم در امور مربوط به خودشان آن است که نخست به آنان اجازه داده شود تا اقدام به تعیین هدف‌های برنامه خود نمایند و آنگاه مورد حمایت قرار گیرند تا بتوانند فعالیت‌های خود را سازماندهی کنند. تجربه بسیاری از کشورها نشان داده است که اگر مردم اجازه تصمیم‌گیری در مورد واگذاری مسئولیت‌ها را داشته باشند و در اجرای طرح‌های مربوط به بهبود وضع جامعه خود کمک شوند از خود تحرک نشان می‌دهند و حالت پویایی پیدا می‌نمایند که نتیجه آن افزایش احساس اثربخشی سیاسی خواهد بود.

تعارض منافع

در انجام مطالعه حاضر، هیچ‌گونه تضاد منافی وجود ندارد.

مشارکت نویسندگان

در نگارش این مقاله تمامی نویسندگان نقش یکسانی ایفا کردند.

موازن اخلاقی

در انجام این پژوهش تمامی موازن و اصول اخلاقی رعایت گردیده است.

شفافیت داده‌ها

داده‌ها و مآخذ پژوهش حاضر در صورت درخواست از نویسنده مسئول و ضمن رعایت اصول کپی رایت ارسال خواهد شد.

حامی مالی

این پژوهش حامی مالی نداشته است.

References

- Ardèvol-Abreu, A., Zuniga, H., & Gámez, E. (2020). The influence of conspiracy beliefs on conventional and unconventional forms of political participation: The mediating role of political efficacy. *British Journal of Social Psychology, 59*(2), 549–569.
- Bagheri, M., Hosseinzadeh, A. H., & Shujaei, H. (2019, 2019). Structural model of the effect of powerlessness on women's political participation in Ahvaz city.
- Bandura, A. (1986). Social foundations of thought and action. In.
- Bandura, A. (2014). Social-cognitive theory. In *An introduction to theories of personality* (pp. 341–360). Psychology Press.
- Basak, N. (2016). Social factors affecting youth political participation. Congress of Islamic Sciences. *Human Sciences, 2*.
- Bokharaizadeh, S. M. (2017). Examining and understanding the general policies of the country in fundamental rights. *Legal Researches of Qun Yar, 1*(3), 161–178.
- Çam, T., & Irmak, F. (2014). An overview of Durkheim and Merton's social anomie. *Journal of Human Sciences, 11*(2), 1297–1305.
- Campbell, A., Gurin, G., & Miller, W. E. (1954). *The voter decides*. Row Peterson.
- Campbell, A. L. (2012). Policy makes mass politics. *Annual review of political science, 15*, 333–351.
- Caprara, G. V., Vecchione, M., Capanna, C., & Mebane, M. (2009). Perceived political self-efficacy: Theory, assessment, and applications. *European journal of social psychology, 39*(6), 1002–1020.
- Falahi Sarabi, L., & Peyvaste, S. (2014, 2014). The effect of the feeling of powerlessness on the reduction of social and political participation. Investigating the relationship of the feeling of powerlessness with the reduction of participation and the feeling of insecurity with a review of the researches.
- Fouk, T. A., Pater, I. E., Schaerer, M., Plessis, C., Lee, R., & Erez, A. (2020). It's lonely at the bottom (too): The effects of experienced powerlessness on social closeness and disengagement. *Personnel Psychology, 73*(2), 363–394.
- Hetherington, M. J. (1998). The political relevance of political trust. *American Political Science Review, 92*(4), 791–808.
- Jaribi, H., Karimi, J., Farhadi, G., & Devine, P. (2014). Investigating the effective factors on the process of political socialization of students in the Islamic Republic of Iran. *Routledge Handbook of Ecological Economics, 3*(9), 119–195 .
- Khajesarvi, G. (2014). Factors affecting the political socialization of students of Iran's public universities. *Contemporary Political Essays, 6*(18), 31–55.
- Kuzmenkov, V. A., & Soina, I. Y. (2021). Doublethink and Anomie: ethical and political context. *Cuestiones Políticas, 39*(69).
- Larsen, E. G. (2019). Policy feedback effects on mass publics: A quantitative review. *Policy studies journal, 47*(2), 372–394.
- Lasswell, H. D. (2017). *Power and society: A framework for political inquiry*. Routledge.

- Loveless, M. (2013). The deterioration of democratic political culture: Consequences of the perception of inequality. *Social Justice Research, 26*, 471–491.
- Malko, A. V., Lipinsky, D. A., Ivanov, A. A., & Markunin, R. S. (2024). Legal anomie as a factor in reducing effectiveness of law-making activities. *RUDN Journal of Law, 28*(1), 7–28.
- Marx, P., & Nguyen, C. (2016). Are the unemployed less politically involved? A comparative study of internal political efficacy. *European Sociological Review, 32*(5), 634–648.
- McDonnell, J. (2021). *Political Alienation and Council Amalgamations: The Effect of Municipality Size on Levels of Political Efficacy and Political Participation* [PhD diss., University of Western Australia].
- Miller, W. E., Traugott, S. A., & Traugott, S. (1989). *American national election studies data sourcebook, 1952-1986*. Harvard University Press.
- Mitsch, F., Lee, N., & Morrow, E. R. (2021). Faith no more? The divergence of political trust between urban and rural Europe. *Political geography, 89*, 102426.
- Mohammadi, S., Jalalpur, S., Yousefi, B., Golestani, A., & Hamed. (2021). Investigating the relationship between the use of new social networks with political awareness and social anomie in the citizens of Ilam province. *Media Culture Society, 11*(44), 119–144.
- Mohammadifar, N., & Nasr Esfahani, M. (2020). The role of political socialization and its agents in the level of political loyalty of citizens, case study: Isfahan city. *Contemporary Political Essays, 12*(2), 195–225.
- Mohseni Tabrizi, A. (2002). Pathology of social and cultural alienation: investigation of value isolation in public universities of Tehran. *Quarterly Journal of Research and Planning in Higher Education, 26*, 119–182.
- Morrell, M. E. (2003). Survey and experimental evidence for a reliable and valid measure of internal political efficacy. *The Public Opinion Quarterly, 67*(4), 589–602.
- Mustanir, A., Justira, N., Sellang, K., & Muchtar, A. I. (2018, 2018). Democratic Model On Decision-Making At Deliberations Of Development Planning.
- Myrdal, G. (1965). *The political element in the development of economic theory*. Harvard University Press.
- Nabawi, S. A. H., & Allameh, S. (2013). Investigating gender inequality in bureaucratic organizations (case study: employees of government organizations in Ahvaz). *Social Psychological Studies of Women, 12*(3).
- Pierson, P. (1993). When effect becomes cause: Policy feedback and political change. *World politics, 45*(4), 595–628.
- Sabunchi, R., & Pejohan, F. (2015). Designing the model of structural equations of interpersonal trust and political behavior with the effectiveness of employees of sports and youth departments. *Organizational Behavior Management Studies in Sports, 3*(1), 77–83.
- Schneider, F. M., Otto, L., Alings, D., & Schmitt, M. (2014). Measuring traits and states in public opinion research: A latent state-trait analysis of political efficacy. *International Journal of Public Opinion Research, 26*(2), 202–223.
- Scotto, T. J., & Xena, C. (2015). Efficacy, political. In *International encyclopedia of the social & behavioral sciences* (pp. 301–307). Elsevier Inc.
- Shawazi, A., Taghi, M., Panahinasab, S., Khani, I., & Derna. (2021). Studying the relationship between political socialization, political awareness and political effectiveness on political participation among Shiraz University students. *Iranian Political Sociology Monthly, 5*(11), 5081–5102.
- Shore, J. (2020). How social policy impacts inequalities in political efficacy. *Sociology Compass, 14*(5), 12–84.
- Stauffer, K. E. (2021). Public perceptions of women's inclusion and feelings of political efficacy. *American Political Science Review, 115*(4), 1226–1241.
- Stockemer, D. (2012). Students' political engagement: a comprehensive study of University of Ottawa undergraduate students. *Journal of Youth Studies, 15*(8), 1028–1047.
- Sullivan, J. L., & Riedel, E. (2001). Efficacy: Political. In N. J. Smelser & P. B. Baltes (Eds.), *International encyclopedia of the social and behavioral sciences* (pp. 4353–4356). Oxford.
- Vecchione, M., Caprara, G. V., Caprara, M. G., Alessandri, G., Tabernero, C., & González-Castro, J. L. (2014). The perceived political self-efficacy scale-Short Form (PPSE-S) A validation study in three Mediterranean countries. *Cross-Cultural Research, 48*(4), 368–384.
- Westholm, A., & Niemi, R. G. (1986). Youth unemployment and political alienation. *Youth & Society, 18*(1), 58–80.
- Woelfert, F. S., & Kunst, J. R. (2020). How political and social trust can impact social distancing practices during COVID-19 in unexpected ways. *Frontiers in psychology, 11*, 572966.
- Ziller, C. (2019). Policy effects on political engagement. *KZfSS Cologne Journal for Sociology and Social Psychology, 71*(S1), 285–312.
- Zulfiqari, A. (2020). Analysis of social factors affecting political trust from the perspective of public opinion of Yazd people. *Iranian Political Sociology Monthly, 4*(1), 308–342.
- Zulfiqari, A. (2022a). Meta-analysis of the factors affecting political participation in the national elections of the Islamic Republic of Iran: researches of the period 1396-1401. *Basij strategic studies, 26*(98), 133–167.
- Zulfiqari, A. (2022b). Understanding the roots and causes of political anomie. *Political Strategy Quarterly, 7*(3).